

Det er lov å hate

Taler

Håvard Rem

Dato

7 mai 2011

Sted

Notodden

Omstendigheter

Kronikken er en bearbeidet versjon av en tale til de humanistiske konfirmantene på Notodden

- 1 For en måned siden sto jeg i en fullsatt teatersal, som her, men i Beirut, og leste en tekst jeg hadde skrevet på reisen fra Norge til Libanon. Teksten het "I min fars forsamling", og oversettelsen, som også ble lest, het "Fi ummat ebbi".
- 5 Teksten beskrev min fars religiøse forsamling her på Notodden i min barndom, for snart femti år siden. Jeg brukte respektfulle og mest mulig universelle uttrykk. I stedet for «kirke» og «bibel» brukte jeg ord som "forsamling" og "hellig bok".
- 10 Libanenserne trodde nesten ikke det de hørte. De trodde jeg beskrev en forsamling i Midtøsten, ikke i Norge. Likhetene var så mange og slående: Hviledagen, forbudet mot alkohol og mat med blod i, mot abort og kremasjon, påbudet om kvinnelig hodeplagg og almisser, det sterke samholdet og viljen til å ta vare på hverandre.
- 15 Mange fikk mye å tenke på. Religioner kan ha svært mye til felles. Kulturer også. Kanskje var det likevel ikke slik at Vesten var moderne og Østen umoderne?
- Som dere var heller ikke jeg konfirmant i statskirken. Jeg ble konfirmert i min
- 20 fars forsamling. På den tiden, på syttitallet, skjedde store endringer i verden.
- I Iran skjedde en kulturrevolusjon. Prestene kom til makten, og innførte for hele samfunnet noen av de lover og regler som gjaldt i min fars forsamling. Pluss mye annet. Religion ble lovverk.
- 25 Også i Norge skjedde en kulturrevolusjon på syttitallet. Lover som gjaldt i min fars forsamling, gjaldt ikke lenger i samfunnet. Religion forsvant ut av lovverket.

Den norske kulturrevolusjonen var minst like radikal som den iranske. Abort og homofili ble tillatt. Kjønnsskimming og fysiske avstraffelse av barn ble forbudt.

- 35 Både i Iran og Norge ble mange unge grepet av den nye kulturrevolusjonen. Jeg også. Jeg forlot min fars forsamling.

- Syttitallet ble åttital. Rundt 1980 skulle det vises en film i denne kinoen, en film som latterliggjorde de helligste verdier i min fars forsamling: Monty
40 Pythons Life of Brian. Men den ble ikke vist. Filmen ble forbudt i Norge.

- Samme sommer var jeg i Frankrike hvor filmen var tillatt. Jeg så den på en kino i Paris og lo godt. Min far var død, men filmen var så rå i all sin spott og harselas at jeg tror kanskje han ville ha trukket på smilebåndet, han også, selv om filmen
45 var en karikatur av det som for ham var det helligste mennesket som noensinne hadde levd.

- Snart ble filmen tillatt også i Norge. Den kvelden den skulle vises på kinoen, var det mange i min fars forsamling som samlet seg og marsjerte til kinoen. Hva ville
50 skje? Ville de prøve å stanse filmen? Røyklegge kinoen?

Nei, de sto i gaten utenfor og sang en rolig, mollstemt salme som lød: "Jesus, det eneste, helligste reneste navn som på menneskelepper er lagt."

- 55 Hvorfor forteller jeg disse historiene fra min ungdom? For at dere skal skjønne at den norske kulturrevolusjonen er akkurat som dere: Veldig ung og sårbar. Snart skal vi feire 200-årsjubileet for den norske grunnloven fra 1814, men den norske kulturrevolusjonen er ikke 200 år gammel. Akkurat som den iranske er den bare en generasjon gammel.

Det betyr: Kulturrevolusjonen er ikke fullført. Den kan mislykkes. Den må fortsettes. Og den jobben er det deres generasjon som må gjøre, ikke minst dere som er humanistiske konfirmanter.

- 65 Dere som er unge i dag, står i komplisert virkelighet. Dere vokser opp midt i møtet mellom de to kulturrevolusjonene.

70 Medier og migrasjon har gjort at de to kulturrevolusjonene møtes. På syttitallet fant de sted på hver sin del av kloden. Nå møtes de, både i Norge og i Iran.

Nylig sto jeg i McDonalds-kø i Oslo. Foran meg sto gutter på deres alder, to kompiser på samme fotballag.

75 "Du er bare reserve," ertet den ene av dem.

Den andre ble truffet. Hjernen gikk på høygir mens han tenkte på noe som kunne gjenopprette hans sårede gutteære.

80 Så kom det triumferende: "Søsteren din går i gymtøy."

Om han ikke hadde kontroll på ballen, tilhørte han en familie som hadde kontroll på kvinnene.

85 Når du er femten år og står midt i et møte mellom to kulturrevolusjoner, kan du lett bli i villrede om hva ting betyr.

Jeg vil se på et begrep som er av største viktighet for dere som har valgt humanistisk konfirmasjon: Religionskritikk.

90

Sammen med kampen for menneskerettigheter og trykkefrihet, og kampen mot rasisme og diskriminering, har religionskritikken vært livsviktig for humanetikken og den humanistiske kulturrevolusjonen i Norge.

95 Men ting kan snus på hodet. De siste fem år har FNs menneskerettighetsråd forsøkt å stemple religionskritikk som rasisme. De har ønsket å forby blasfemi. Hvis FNs menneskerettighetsråd hadde fått viljen sin, ville vi igjen fått forbud mot filmer som Life of Brian og karikaturer av forlengst avdøde religionsstiftere.

100

Det synes jeg dere skal slåss mot. Religionskritikk er ikke rasisme. Men er det ikke en slags rasisme å regne hele folkegrupper som så tilbakestående at man ved lov vil verne dem mot frilynt kunst og kritikk? Religion er ikke medfødt.

105 Det går an å kvitte seg med den.

Jeg forlot min fars forsamling da jeg var på alder med dere og med de to guttene i McDonalds-køen.

110

En av dem som åpnet døren ut av min fars forsamling, var den tyske legen, teologen og humanisten Albert Schweitzer. Først og fremst brukte han sitt liv som lege i Afrika. Men med sin kritiske Jesus-forskning forvandlet han en religionsstifter til et vanlig menneske, en hellig bok til et stykke litteratur og en tro til simpel overtro.

115

Men Schweitzer takket sine forgjengere. Det var forfattere, filosofer og filologer som hadde lagt grunnlaget for en kritisk bibelforskning, den gang det fortsatt var forbudt, med fare for fengselsstraff.

120

Når Schweitzer takket disse, innrømmet han at noen av dem var drevet av hat. Hat til religion. Hat til kristendommen.

Hat lyder stygt. Men det er lov å hate overtro. Hate religion. Hat til religion kan være drevet av kjærlighet til enkeltmennesker.

125

Den enes hat kan bli den andres frihet.

Kjære unge humanister. Vær stolte av den tradisjonen dere tilhører. Vær stolte av den kulturrevolusjonen dere skal videreføre.

130

Dere kommer til å møte voksne som vil stigmatisere kampen mot overtro. Politikere og prester som vil forby religionskritikk og religionskarikaturer. Som vil stemple det som rasisme, som noe kriminelt, som noe umoralsk og upassende.

135

Da skal dere svare med en like upassende håndbevegelse. Vis dem fingeren.

Kilde

140

Aftenposten 08.05.2011

Emner

Festtale, Humanisme, Religion

URI

150

155

160

165

170

175

180